

ANTROPOLOJİ'DE YORUMCU YAKLAŞIM VE NİCELLEME

Interpretative Approach and Quantification in Anthropology

Vedia EMİROĞLU

Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Emekli Öğretim Üyesi

ÖZET

Antropoloji biri bilimsel, diğeri tarihi, yorumlayıcı bir geleneğe sahip olan tek bilimdir. Bu özellikle antropolojiyi sosyal ve beşeri bilimlerden farklı kılar. Ayrıca antropoloji insanı bio-kültürel bir varlık olarak tanımlar. Antropolojinin gelişim sürecinde etnografyalarda betimsel nitelikli, tarihi, hümanistik, fenomenolojik bilgilere yer verilmiştir. Yorumcu yaklaşımda amaç, insan eyleminin anlamına özgü, çok anlamlılık olmasıdır. Böylece kendi ötesine geçerek insan var oluşunun temel kuramsal, pratik, estetik sorunlarına yükselmektir. Anlama yetimizin köklerini tanımlayan, bir varlık olan insandır. Kültürel dünyayı anlamaya çalıştığımızda yorum ve yorumların yorumlarıyla uğraşmaktır. Bu çalışmada sınırlı ölçüde antropolojide yorumcu yaklaşım ve giderek artma eğilimi gösteren nicelleme üzerinde durulmuştur. Araştırmaların bilimsel değerini yükseltmede ölçünün önemli rolü bulunduğu ve deneysel modellerin bunu sağlamada payının olduğunu vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: antropoloji, yorumbilgisi (hermenötik), nicelleme

SUMMARY

Anthropology is the only science having an interpretative tradition being, at one hand, scientific, and, on the other hand, historical. This fact especially makes anthropology differentiated from social and human sciences. Moreover, anthropology defines human being as a bio-cultural being. In the process of anthropology's development descriptive, historical, humanistic, phenomenological information were given place in the ethnographies. The goal in the interpretative approach is to reach multi-meanings specific to the meaning of human actions. Therefore, having passed over one's himself/herself human being would reach to the basic theoretical, practical, aesthetic problems of his/her existence. What defines the origins of our capability to understand is human being as a being. When we try to understand cultural world it is to deal with interpretations and interpretations of interpretations. In this paper the focus is on the interpretative approach in anthropology on a limited basis and on quantification which shows a tendency of gradual increase recently. It is emphasized that measurement has an important role in increasing the scientific value of researches and that experimental models have part in providing this.

Key Words: anthropology, hermeneutic, quantification.

GİRİŞ

İnsanı bio-kültürel bir varlık olarak tanımlayan antropoloji, insanı, insan toplumlarını, kültürlerini inceleyen bir bilimdir. İnsan sorununun tüm yönlerini kapsayıp açıklar biçimde bir bütünlük olmadığından antropologlar belirledikleri dallarda uzmanlaşırlar. O nedenle antropoloji, insanın morfolojik özelliğini inceleyen fizik antropoloji, toplumsal yaşam ve kültürü inceleyen etnolojiyi de kapsayan sosyal/kültürel antropoloji olmak üzere ikiye ayrılır. Antropoloji, biyoloji, tarih ve sosyoloji temeline

tarih ve sosyoloji temelinedir. Beşeri ve sosyal bilimler bu kapsam içinde yer alırlar. Ayrıca kendine yakın disiplinlerden aldığı bilgileri özümleyen bir bilimdir. Antropoloğların sorunu, çok yönlü bir varlık olan insanı her yönüyle değil; insan, toplum ve kültürün nasıl, neden değiştiğini, değişimin boyutu ile ilgili sorulara cevap aramaktır. Antropolojinin alt dallarından biri psikolojik antropolojidir. Psikolojik antropolojinin sosyal kültürel antropolojiden farkı kişilik etkileşimini araştırmasıdır. İnsanın biyolojik ve sosyal varlık alanlarının yanında psikolojik varlık alanı da göz ardı edilemez. Psikolojik antropoloji, insanı, "algılayan bir varlık" olarak tanımlar. Antropolojinin alt dallarından biri de tıbbi (medikal) antropolojidir. Psikolojik antropoloji kültürel psikiyatrye yakın bir disiplindir. Antropolojinin kullandığı yöntem ve bakış açısını kullanarak dil, din, vb alanlarda antropolojik çalışmalar yapılabilir.

Çağımızın antropolojisi insanla ilgili konuları, kendi bakış açısını, bilimsel yöntemi ve teknikleri kullanarak inceler. İncelediği varlığın özelliğinden kaynaklanan kendine özgü yöntem ve araştırma teknikleri geliştirmiştir. Antropolojinin temel yöntemi alan çalışmasıdır (field work), birden çok veri toplama yolunu içeren katılma yoluyla gözlemdir. Antropoloji, tarihi, olgusal bilgi, nitel, yorum bilgisi (hermenütik) gibi bilgiler kullanan, giderek sayısal verilere ağırlık veren bir bilimdir. Başka deyişle antropoloji biri bilimsel, diğeri tarihi ve yorumlayıcı iki bilgiye sahip olan bir bilimdir. Böylece bilimsel ve yorumlayıcı bilgi birbirini tamamlar. Görüldüğü gibi

antropolojinin diğer bilimlere göre bir ayrıcalığı vardır.

Antropolojinin amacı insanın düşünme, davranış ve tutumlarını dar bir alanda incelemektir. Bilim niteliğini aldığı 19. Yüzyıldan bu yana yapılabilen çalışmalar, önceleri betimsel açıklamalar yapıyordu. Günümüzde nicel verilere dayalı pozitif çalışmalar giderek çoğalmaktadır. Bu incelememizde konu iki başlık altında işlenecektir: Biri antropolojide bilim felsefesi, yorumcu yaklaşım; diğeri antropolojide nicellemedir. Bu kapsam içinde araştırma süreci, kuramsal yaklaşım, araştırmanın konusu, katılma yoluyla gözlem, haberci (kılavuz) kullanılmaktadır. Ayrıca veri toplamada kullanılan deneysel modellerin araştırmada yer almasının yararı üzerinde durulacaktır.

Antropolojide Bilim Felsefesi ve Yorumcu Yaklaşım

Antropolojinin yorumcu geleneğinden söz etmeden önce kısa ve öz olarak bilim, bilimsel bilgi ve felsefi bilgi bilimsel düşüncesinin gelişimi üzerinde durulacaktır.

Bilim evren ve insanın içinde yaşadığı toplumu konu alan bir tür bilgidir. Başka anlatımla bilim uygun araştırma yöntemlerine, sağlam ve doğru düşünmeye dayanarak elde edilen bir olgunun belirli durumlarına veya bir grup olguya ait tanımlar, yasalar ve ilkeler grubu olarak birleştirilmiş, nitelik veya nicelik bilgisidir (Saran, 1993, 12). Bilimlerin hiç biri 'bilgi nedir' sorusunu sormaz, elde ettiği bilginin karakteri ve bilginin kazanıldığı varlık üzerinde durmaz, bu yönüyle bilimsel bilgi, felsefi bilgiden ayrılır. Felsefenin konusu varlık, bilgi elde etme amacı güden "nedir" sorusuna

cevap almaktır. Bilim ve felsefi bilgi arasında önemli farklar vardır. Bilim gözlenebilir olgulardan hareket eder, vardığı sonuçları yine olgulara göre doğrular. Felsefede hareket noktasının olgulara dayanması zorunluluğu yoktur. Varlığın doğrulanabilirliği olgularla olmaz. Felsefe olguların özünü, ilgi alanındaki kavramları vermeye çalışırken, bilimler kendi alanlarındaki olayı seçip uygun yöntem ve tekniği kullanarak sebep-sonuç ilişkilerini belirler. Antropolojide başlangıçtan itibaren yapıla gelen tarihi ve nitel çalışmalarda karşılaştırma yapmanın nicel düzeltilmesinin eklenmesini ileri sürenler olmuştur.

ANTROPOLOJİDE NİCELLENDİRME

F. Boas ve çağdaşları, C. Wissler, Akroeber, Esapir, Lowi, Margered, Mead tarihsel kültür çalışmalarda karşılaştırmalı etnoloji yapmayı, e-ninde sonunda nicel bilime dönüş-türmeyi denemişlerdir. Lowi kültürel antropolojinin, meteoroloji ve genetik gibi olasılık bilimi olacağını düşün-müş, Esapir, "özellikle yerli gruplarda yapılan tarihi ve nitel çalışmalarda nicel araştırmalar ile genelleme dü-zeyi yüksek veriler olanaklıdır" de-miştir. Her şeyi kendine özgü olmak üzere planlayan araştırmacı ile araştı-rılan arasında yoğun bir etkileşim kuran, anlamı ve dolayısıyla yorumu öne çıkaran bu yaklaşımı bir bakıma nesnelliğe karşı çıkan öznellik olarak değerlendirmek olanaklıdır. Niteliksel araştırmalarda, olguları içinde bu-lundukları sosyal kapsam içinde ele alma, incelenen olgunun özgünlüğünü koruma, süreç, esneklik ve yorum sayılabilir.

Sosyolojide olgusal nitelikli araştırma sayısı azdır. Yorum bilgisi yakın yıl-

larda antropolojik çalışmalarda kul-lanılmaya başlandı, önce yerli metin-ler üzerinde aslına uygun metnin ö-zünü kavrayan biçimde kullanılmış, günümüzde yorum yapma, insan topluluklarında etkinliklerin içsel anlamının özüne inerek adeta keşfe-dercesine yorumlama anlamında kul-lanılıyor. Yorumcu yaklaşımın amacı sadece daha fazla yorum üretmek değil, daha ötesine giderek insanın varoluşunun temel teorik, pratik so-runlarına yükselmektir. Nedeni, in-san eyleminin anlamına özgü belirli çok anlamlılık söz konusudur. Felsefi bakış açısından yorumcu yaklaşımla, insan davranışları, bütünü göz ardı etmemek şartıyla, bütünden soyutla-narak genelleştirilebilir, anlaşılabilir. Yorumcu yaklaşım edebiyat, tarih, dilbilim, psikolojik analiz alanlarında yapılan yaklaşımlar açısından gerekli olduğu kadar, etnografik çalışmalarda o denli gereklidir.

Strauss dildeki sözcükler, anlamlar, adlandırmalar, karşıtlamalar yoluyla totemciliği ve yaban düşüncüyü yorumlamıştır. Konuşulan dildeki de-yimler, atasözleri, ima, şaka, boş i-nançlar v.b ile pek çok sözcüğün a-deta içerik çözümlemesini yapmaktadır. Başka anlatımla gözlemlenebi-lir, sembolik formlar aracılığı ile bi-reylerin kendilerini algıladığının an-laşılacağını, düşüncelerinin nasıl an-laşılabileceğini belirtmiştir. Strauss'a göre her türlü budunbilimsel araştır-manın ilkesi yazılı ya da söylenme-miş itiraflardır (Strauss, 1986).

POZİTİVİZİM ve YORUMCU YAKLAŞIM

P. Ricoeur hermenötik sözcüğünün birincil anlamının kültürün yazılı bel-gelerinin yorumlanması için gerekli olduğu kurallara ilişkin olduğunu var

sayıyor. Wilhelm Dilthey'in ifade ettiği gibi yorum, metin çözümlemesi kavramına bağlı olarak, yabancı bir öznenin, ruhsal yaşamın kendini ifade ettiği her türlü göstergeyi kullanarak ne demek istediğini ya da amaçladığını anlamaya çalışır. (Ricoeur, 1990, 5) Dilthey'in hermenötik dediği artık yaygın olarak bilinen süreçten başka bir şeyler değildir. Hermenötik daire edebi, tarihi filolojik, yorumlar aynı mantıkla günlük yaşantıların sağ duyu diye adlandırılan sıradan açıklamaları için ne denli gerekli ise, etnografik yorum yapmak için, dolayısıyla başka insanların düşünce biçimlerine nüfus etmek için de en az o denli gereklidir. Aslında hermenötik daire yorumu ile metnini bir süreç bütünlüğü içinde birliğe kavuşturmak, içeriksel olarak tamamlanan bir dairedir. (Georggaadamer,1990, 79). Husserl, felsefenin konusunun fenomenoloji olduğunu ileri sürmüş, araştırmancının hareket noktasının felsefeden değil sorunlar olmalıdır görüşünü önermiştir. Başka deyişle felsefeyi bir bilim olarak görmüştür. O'na göre felsefe özü gereği gerçek başlangıçların, kaynakların kökünün bilimidir. Husserl'in felsefeye getirdiği yenilik Yirminci Yüzyılın düşünürlerinin getirdiği görüştür. Husserl felsefenin konusunun fenomenolojik olduğunu, araştırmanın belirleyici özelliği olduğunu ileri sürmüş, bir başkasının zihnine sezgisel nüfus ediş ve genellikle yorumcu yaklaşımı W. Dilthey M. Weber gibi öncü düşünürlerle özdeşleşmiştir.(Husserl,1995, 16).

BİLİMSEL DÜŞÜNÜŞÜN GELİŞİMİ

Pozitivist yaklaşımın bilim alanında yetersiz kaldığı görüşü geçen Yüzyılda ortaya çıkmıştır. Doğa bilimleri ile insan bilimlerini ele alan mantık-

sal pozitivistlerin başlattıkları akım sosyal bilimcileri etkilemiştir. Comte, pozitivist düşünüşü geliştirmiş, Aydınlanma Çağı düşünürleri Kant, Voltaire vd.'nin görüşlerinin bir sentezini denemiş, sosyoloji adını verdiği yeni bir bilimin insanlığı düzelteceğine inanmıştır. İnsan bilimlerinde olgusal bilgilerin yoğunluğu açısından fark vardır. Psikolojinin geleneğinde nicel araştırmalar çoğunluğu oluştururlar. Klinik psikolojik araştırmalarda olgusal bilgi yaygın olarak kullanılır. Uygulayıcılar tedavi ettikleri bireylere bulgularını açıklamak zorundadırlar.

Kant insan zihninin duyumsal deneyleri düzenleyici kapasiteye sahip olduğunu ileri sürmüştür. O'na göre bilgi insanın ürünüdür, olguların bilgisidir. Dış evren olduğu gibi değil, insanın algıladığı gibi bilinmektedir. Kant'ın tezi sosyal bilimlerde yapısal düşünüşün temelini oluşturmuştur. Kant'a göre felsefe "neyi bilebiliriz, neyi umabiliriz, insan nedir" sorularını sormak ve insanı irdelemektedir. (Kant ve Scheler, 1949, 42).

İnsan fiziksel olarak toplum içinde sürekli etkinlik içindedir. Çünkü kendileri için önemi olmayan rasgele bir tarih içindedirler. Oynadıkları roller olayın vitrini değil özüdür. Öz, kişilik bu özle yakından ilgilidir. Bu durum antropologun çok yönlü bakış açısıyla yakalayabileceği bir ruh halinin terimleriyle değil, rahatça gözlemlenebilir bir dizi sembolik form yoluyla gerçekleştirilebilir. Kısaca terminolojik sistemler hem yapıları hem de işleyişi bakımından gerçekleştirilebilir. Kısaca terminolojik sistemler hem yapıları hem de işleyişi bakımından insan kişiliği açısından belli bir görüşü öne çıkarırlar, kişiye özel olan özgül

bir yaratık olarak değil, genel bir tipin uygun temsilcisi olarak görülür

İNSAN BİLİMLERİNİN EPİSTEMOLOJİK SORUNLARI

İnsan bilimleri ile felsefe arasında kesin bir ilişki kurma gereği, salt epistemolojik açıklık sağlama amacından kaynaklanmıyor. İnsan bilimleri, felsefe için bir sorun değil tam tersine, felsefenin sorunudur. Gerçekten de, bunların doğa bilimleri karşısındaki mantıksal ve epistemolojik bağımsızlığı hakkında söyleyebileceğimiz her hangi bir şey, insan bilimlerinin özü ve asıl felsefenin öneminin çok zayıf bir ölçüsü olacaktır. İnsan bilimlerinin oynadığı felsefi rol, "hep ya da hiç yasasına" bağlıdır. Onları "kesin bilim" ailesinin felsefi rol, hep mükemmel olmayan gerçekleştirmeleri olarak kabul edersek, oynayacakları hiçbir rol kalmaz. Çünkü bu sözde "bilimsel" felsefenin matematisleştirilmiş doğa bilimleri anlayışını bilimsel norm olarak kabul etmesinden başka bir anlama gelmez; öyle olunca da felsefe bilimlerin yöntemi (Organon) olmaktan çıkar. Öte yandan insan bilimlerinin özerk bir "bilme" biçimi olduğunu kabul edersek ve onların doğa bilimlerinin bilimsel bilgi fikrine indirgenmelerinin olanaksız olduğunu söylersek; o zamanda da felsefenin ta kendisinin olanaklarını sorgulamış oluruz. Dolayısıyla bu parametrelere göre insan bilimlerinin doğasının açıklanmasının yararsızlığı ortaya çıkar: Mesele belirli bir yöntemi tanımlamaktan ibaret değildir; tümüyle değişik bilgi ve gerçeklik anlayışına varmaktır. Eşyanın iç-gerekirliği nedeniyle, insan fikirlerine gerçek bir temel sağlamanın yolu Wilhem Dilthey'in de bir süre önce gösterdiği

üzere bunları felsefeye dayandırmak, yani doğanın ve tarihin olanaklı kıldığı gerçeği temelinden araştırmaktır. Hemen belirtelim ki Dilthey felsefi eğilimleri tarafından doğrulan-sın ya da doğrulanmasın Hegel'in idealizminin geliştirdiği çevreler, bu felsefi gelişim için çok elverişlidir (Gadamer, 1990, 85).

ANTROPOLOJİDE ARAŞTIRMA YÖNTEMİ ve TEKNİKLERİ

Genel olarak amaç insanlığın doğasıyla ilgili bilgi elde etmektir. Araştırma belirli bir nüfusta yapılır, bilimsel sorun incelenir, belirlenen değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılır. O nedenle belirlenen değişkenler arasındaki ilişkilere bakılır.

Böylece belirlenen değişkenlere göre kuramsal yaklaşımın gereği ortaya çıkar. Kuramlar büyüklük bakımından çeşitlilik gösteriler; büyük, orta boy kuram olmak üzere ikiye ayrılırlar. Kültürel antropolojide büyük boy kuramlar geniş kapsamlı olduklarından kullanılmazlar.

Bu durumda önce sözü edildiği gibi kültürler neden değişirler, neden farklıdırılar sorularına cevap aranmaz. Dar bir alanda araştırma yapıldığından orta boy kuramlar daha elverişlidir. Örneğin Batı Karadeniz'de bir köyde kültür değişirmesiyile ilgili varsayım, kültürün değişen, kuşaktan kuşağa aktarılan bir bütün olduğudur. Bu çerçevede içinde topluluğun ekonomik düzenine bir yeniliğin girmesi (fındık tarımı) köy kültüründe değişme yaratacağı, toplumun tutumlarını etkileyeceği ön görülmüştür. Ayrıca tutum değişiminde cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi bağımsız değişken olarak seçilmiştir (Emiroğlu, 1972).

Alan çalışmalarında bazen uzun süre alanda kalınabilir. Sosyo-kültürel ve ekonomik değişimle ilgili çalışmalarda değişme zaman süreci gerçekleştiğinde önce ve sonra arasındaki farkı görme ve ölçme uzun zaman alabilir.

Yasa'nın yirmi beş yıl arayla gerçekleştirdiği iki araştırma ülkemizde ilk örnektir. Birincisi 1944, ikincisi 1966 yılında yapılan Hasanoğlan Köyü araştırmaları sosyal değişme süreci üzerinde odaklaşmıştır. Yazar kuramsal bakımdan toplumla birlikte, toplumun temeli olan aileyi de değiştirdiğini varsaymış değişmesi değişimin en iyi biçimde ailede görüldüğünü ileri sürmüştür (Yasa, 1969).

Köylerin sosyal-kültürel antropolojik açıdan incelenmesine uygun bulunan katılma yoluyla gözlemin yetersiz kaldığı durumlarda, birbirini tamamlayan sosyolojik, antropolojik yöntem ve tekniklere yer verilmelidir. Bu topluluklarda (folk-kent) toplumun sürekliliği, büyük gelenek-küçük gelenek, yarı toplum, yarı kültür terimleri içerisinde daha çok kente karşıt davranış ve tutum özellikleri gösteren ikili ayırım olarak kavramlaştırılmıştır. İkel ve geleneksel toplumların incelenmesinde araştırmacının içinde bulunduğu yanlılığı (Bias) çöğaltacağı ileri sürülmektedir (Emiroğlu, 1975).

KATILIM YOLUYLA GÖZLEM

Antropoloji'nin başlıca tekniği katılma yoluyla gözlemdir. Katılma yoluyla gözlem, araştırmacının, incelediği toplumda dolaylı, dolaysız gözlem ve görüşme yaparak, belgeleri inceleyerek çalışmasıdır. Katılma yoluyla gözlem sürecinde araştırmacının incelediği toplulukta günlük yaşama

katılması bir süre alanda kalması, toplum bireyleri gibi duyup onlar gibi davranması, gözlemlerde iki bakış açısını (emik-etik) birleştirmesi becerisini yapmasının yöntem sorununu çözmeye yardımcı olacağı ileri sürülmektedir. Katılma yoluyla gözlem alanda yapılan her çalışmada kullanılmaz. Antropolojik araştırmalarda araştırmacı çeşitli tekniklere başvurur, tüm duyu organlarını kullanır, gerektiğinde alanda uzun süre kalır, bir süre ara verir, gerektiğinde yeniden alana döner, teknik kayıt araçları, psikolojik testler, ölçekler kullanılabilir. Katılma yoluyla gözlemin antropolojik araştırmalarda kullanılmasının nedenlerinden biri de nicel ve nitel veriyi birlikte elde etmektir.

ARAŞTIRMA SÜRECİ

Araştırma bir süreç içinde yapılır. Önce araştırma önerisinin hazırlanması gerekir. Öneride ilk sırada kuramsal olarak düzenlenmiş incelenecek olan sorun yer alır. Bunu çalışma yerinin konumu ve araştırma yöntemi izler. Arkasından veri toplama ve araçları, verileri çözümleme gelir, kuramsal düzenleme ile araştırma bulguları arasında uyuma olup olmadığına bakılır. Sonra rapor yazılır.

Güvenirliliği yüksek bir araştırma yapılabilmesi için sorulara uygun cevapların alınması gerekir. İncelenen her sorun bilimsel nitelikte mi, kaynakları incelemek için yeterli mi, incelenen topluluk, kullanılan yöntem kuramsal olarak elverişli mi, araştırmanın konusu bilimsel yöntem kullanmaya uygun mu? Olumlu cevaplar alındığında fenomenolojik (olgu-sal) ya da hümanistik yaklaşım seçilmelidir. Ayrıca mekan ve parasal

durumun yeterliliği üzerinde durulmalıdır.

Kültürel antropolojide veri toplama dört temele dayanır:

- 1- İncelenen toplumda bireylerle doğrudan görüşme yoluyla veri toplama,
- 2- Toplum gözleyerek veri toplama,
- 3- Toplumda bireylerin nasıl davrandıkları konusunda belgelere dayanarak veri toplama. Sözgelimi mülkiyetin kuşaklara geçişini belirleyen belgeler, tapu, telefon, vergi belgeler vb. gibi.

Bernard, sosyal bilim değişkeni adını verdiği değişkenlerin arasındaki ilişkileri, tipleri gösteren bir liste yaparak belirlemiştir. Belirlenen tipler aşağıda yer almaktadır:

- 1- Tutumlar, inançlar, değerler,
- 2- Toplumun özelliği, yaş, servet, sağlık, cinsiyet,
- 3- Sosyal bilimcini yakından ilgilendirdiği topluluğun çalışma, iletişim, oyun vb. gibi her şeyi kapsayan davranışları,
- 4- Beşeri davranışların ürünü olan tüm fiziksel kalıntılar, kısaca her şeyi içine alan maddi kültür,
- 5- Fiziksel ve çevresel yerler, özellikleri, yerleşim, sosyal ekonomik sınıf göstergeleri, politik eğilimler, karşılıklı ilişkiler ve içine aldığı çevre vd. Örneklenmişse; toplamda söylenti davranışı ile aktüel davranış dikkate alınır, söylenti ile yapılan arasında fark olabilir. Antropolog daha çok içsel durum üzerinde durmaktadır.

Gerçekte insan davranışı çok çeşitli ve zengindir (Bernard, 1998).

DENEYSEL MODEL

Kültürel antropolojik olan çalışmalarında deneysel model kullanılmaktadır. Deneysel model özellikle kültür değişmesi incelemelerinde zaman ve değişme önemli etmen alındığında

elverişlidir. Bununla birlikte sözü edilen model antropolojik çalışmalarda az kullanılmaktadır. Uygulamalı antropoloji çalışması yapan ve kültür değişmeleri üzerinde uzmanlaşmış antropologlar açısından araştırmayı düzenleme, planlama, verileri irdeleme ve yorum yapma açısından en iyi yaklaşım olduğu bilinmektedir. Deneme modellerinin kullanıldığı çalışmalarda mutlaka karşılaştırma ya da belirlenen objelerin farklılığı araştırılmaktadır.

Denemede izlenen süreç, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri etkilemesi, kontrol edilmesi, sonuçta bağımsız değişkendeki sistemli değişmelerin bağımlı değişkeni nasıl etkilediğini görmektedir.

KAYNAKLAR

- (1949) *Kant ve Scheler'de İnsan Problemi* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No.: 392.
- Bernard H. R. (1998) *Research Methods in Cultural Anthropology* London: Sage Publications.
- EMİROĞLU, V. (1972) *Edilli Köyünün (Akçakoca) Kültür Değişmesi Bakımından İncelenmesi* Ankara.
- Emiroğlu, V. (1975) "Köylerin İncelenmesi: Yöntem ve Tekniklerle İlgili Bazı Gözlemler", *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Sayı 7'den Ayrı Basım*.
- GADAMER, H. G. (1990) *Toplum Bilimlerinde Yorumcu Yaklaşım* İstanbul: Hürriyet Ofset AŞ.
- Husserl, E. (1995) *Kesin Bir Bilim Olarak Felsefe* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- LEVI-STRAUSS, C. (1990) *Yaban Düşünme* İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.
- RICOEUR, P. (1990) *Toplum Bilimlerinde Yorumcu Yaklaşım* İstanbul: Hürriyet Ofset AŞ.
- SARAN, N. (1993) *Antropoloji*, Ankara: İnkılap Kitabevi.
- YASA, İ. (1969) *Yirmi Beş yıl Sonra Hasanoğlan Köyü* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını No:270.